

Unessa useasti

KAARINA HAZARD

K

un äitini kävi koulua 40-luvun alussa, moraalinen eetos oli vahva. Siisteys tähtäsi terveyteen, mutta myös moraaliseen puhtauteen.

Niaaminen tarkoitti nöyryyttä, hierarkia oli välttämätön osa asioiden oikean laidan ymmärtämiseksi. 40-luvun tyttö harjoitteli henkisiin kilpailuihin ja kutoi sotilaille lapasia - häneen kasvatettiin isänmaallisen, porvarillisen tytön hyveitä, kaunotaiteita ja hengen jaloutta. Oppikouluun ei noin vain menty - sinne pääseminen kieli sekä lahjakuudesta, kodin sivistystahdosta että jonkinmoisista resursseista. Koulutus ei ollut sattumaa ja jokaisen osa, vaan tahdonalainen pyrkimys parempaan.

Itse taas olin ensimmäinen vuosikerta, joka aloitti peruskoulussa. Vasta jälkepäin olen ymmärtänyt, miksi toiset opettajista harjoittivat satubalettia, toiset taas löivät karttakepilä katederin kulmaan: Myös opettajat olivat murroksessa. Uuden ajan kasvatusaatteeseen koulutetut nuoret opettajat olivat kokonaan toisesta maasta kuin ne raukat, jotka oppikouluvuosiensa jälkeen joutuivat alentumaan opettamaan samat asiat kaikille kakaroille näiden taustaan katsomatta. Vanhojen opettajien maailma oli autoritaarinen ja perustui tottelemiselle. Itse taas olin hyvinvointiyhteiskuntaan syntynyt lapsi, jonka koulutuksen päämäärä oli valistunut kansalaisuus.

Kun katson omia lapsiani nyt, on koulu taas muuttunut. Yhteisen, jaetun kansalaisuuden

ideaali on väistynyt individualismin tieltä. Heidät opetetaan etsimään omaa tietään, punnitsemaan vaihtoehtoja, valitsemaan oma yksilöllinen tiensä, olemaan oman elämänsä yrittäjiä. Nuori, sotaa käyvä ja sodasta toipuva maa tarvitsi kunnollisuuden hyveitä, hyvinvointiyhteiskunnan lapsesta taas tahdottiin tasa-arvoinen kansalainen, omat lapseni kohtasivat koulun, jossa arvossaan on itsenäinen tiedonhankinta ja oma yritteliäisyys, kohtalon ottaminen omiin käsiin. Äitini sukupolvelle opetettiin, miten päivällispöytä katetaan oikein, miten jälkiruokalusikka asetetaan ja servietti taitellaan. Minä taas opin keskuskeittiön porkkana-rusinaraasteen ja kaali-puolukkasalaatin opastamana, että ruoan ydin on vitamiinit. Tämä uusi polvi, se on tuunattujen dieettien polvi, joka noukkii noutopöydästä omaan, yksilölliseen ruokavaliionsa sopivat laktovegaaniset appeet. Siinä missä äitini opetteli runonlausuntaa ja ulkolukua, minä kävelin muiden kera tasatahtista hanhenmarssia hampaita fluoraamaan ja omat lapseni kokeilevat valinnaisaineen urheilukursilla kolmeatoista liikuntalajia löytääkseen niistä mieleisensä. Siinä missä äidistäni koulutettiin kunnollista naista, minusta sorvattiin eheää kansalaista ja lapsistani taas, heistä muokataan oman elämänsä rakentavia osallistujia, joiden valinnanvapaus on ylin arvo.

Kyllä, koulu palvelee kulloistakin yhteiskuntaansa ja sen läpikäyvää ideologiaa. Lisäksi koulu on tieteenkin rakennus, tie sen luokse ja maisema; se on rutiini ja toverit, mutta ennen muuta koulu on opettajat. Heidän suhteensa oppilaisiin on valta-asetelman vuoksi aina jännitteinen ja niin kuuluu ollakin. Vaikkei sitä

ehkä työsopimuksessa mainita, opettajan osana on olla kajekoppa ja joustoseinä kaikille niille kysymyksille, jotka lapsissa ja nuorissa kulloinkin herää.

Kun vertaan äitini, omiani ja lasteni opettajamuistoja, niiden klangi on yllättävän yhteinen: Me kaikki muistelemme lämmöllä opettajia, jotka ovat poikenneet muista. Heidän yksilöllisyytensä on tehnyt heistä ainutkertaisia ja ainutkertaisuus on henkilökohtaisuutta. He pitävät pakan koossa aineettomin keinoin, joiden tenho-voima ja teho jää lopulta mysteeriksi. Miksi yhtä opettajaa pilkattiin, heitettiin paperitolloilla ja kohdeltiin muutoinkin huolimattomasti, mutta toisen tunnilla - joka päällisin puolin näytti aivan samalta - oli rivit ojennuksessa, luokassa rauha ja tunnelma vitsikäs? Aivan kuten oppilaat ovat kaikenlaisia, myös opettajat ovat monenmoisia - suurimman luottamuksen oppilaisissa saavuttaa se opettaja, joka ei kaihda omaa outoutta. Jos antaa itsensä vapaasti toteutua, tulee annostelleeksi kurin ja ymmärryksen, jouston ja liinojen kiinni vetämisen oikeassa suhteessa kuin luonnostaan. Opettajan ammatti on silkkaa tilannetajua, eikä tilannetajua voi olla, jos ei ole joustovaraa.

Olen äiti, joka lähtökohtaisesti on sitä mieltä, että opettaja on aina oikeassa, ja jos emme kotonan aivan ymmärräkään mitä jollakin käskyllä, kehotuksella tai kiellolla tarkoitetaan, olen varma että opettaja kyllä ymmärtää ja viestin ydin on varmasti hyvä. Olen koulun puolella, koululaisuuden puolella, opettajan puolella. Minusta koulu on hyvä. Olen siis vanhanaikainen äiti. Jutut asiakasvanhemmista, jotka wilma sauhuten reklamoivat arvosanoista, eivätkä näe

omissa lapsissaan koskaan vikaa, ovat minulle outoja. Kaikki lasteni opettajat - ja heitä on tietenkin ollut kymmeniä - ovat olleen enemmän tai vähemmän hyviä. Minun on helppo luottaa kouluun - ja se johtuu maailmasta, jossa 80-luvulla aikuistun - se oli maailma, toistan, jossa kaikille samaa hyvää oli kaiken kasvamisen läpikäyvä vire.

Ja miltä nykyinen, lasteni läpi näkemäni koulu näyttää? Paljossa se on samanlainen kuin omani: Edelleen se opettaa perusasiat. Mutta se opettaa myös muuta: lakkaamatonta valitsemista. En sano, että se on paha asia, mutta paineita se tuo. Jo pienestä asti lasten, jotka luonnostaan keskittyvät sattumanvaraisiin yksityiskohtiin, on valittavat omat mieltymyksensä, jotka vielä heille itselleenkin ovat hämärän peitossa. Ymmärrän, että tarkoitus on hyvä: että jokainen kasvaisi mittaisekseen. Mutta en ymmärrä, miten se on mahdollista niin, että joka asiasta tehdään kuuden tien risteys.

Nykyään trendinä on, että vanhemmat osallistuisivat kouluun yhä enemmän, aina oppisälttöjä myöten - ottaisivat osaa, perehtyisivät, muodostaisivat kantojaan. Itse en sitä toivo. Tahdon, että minua viisaammat ammattilaiset valitsevat parhaan tien, ja haluan luottaa siihen. Aivan kuten en pysty valitsemaan kirurgiani itse, en osaa - enkä tahdo osata - kertoa opettajille miten minun lastani pitää opettaa. Te tiedätte - olkaa siis hyvä.

Entä nykykoulun vaatimustaso? Tämä onkin minulle kysymyksistä vaikein. Äitini aikana oppikouluun ei joka tyttö päässytäkään, omana aikanaani jotkut jäivät luokalleen ja toiset siirrettiin apukouluun. Toisin on nyt. Nykyään - näin olen ymmärtänyt - luokalleen ei voi jäädä. Se

on minusta skandaali. Lapsentahtisuus, nuorentahtisuus ja koululaisentahtisuus tarkoittaa yksilöllistä oppimispolkua, mutta miten yksilölliseksi oppiminen oikein voi mennä? Jos luokalleen ei saa jäädä, tarkoittaako se sitä, että eteenpäin pääsee oppimatta? Eikö se rapauta koko koulun ideaa?

Jos jokainen poikkeuksetta etenee aina seuraavalle luokka-asteelle, sehän merkitsee, että peruskoulun voi päättää osaamatta lukea ja kirjoittaa. Eikö tämä ole pahimmanlaatuista pettämistä? Luvataan oppi, mutta annetaan vain opin kuva. Kun somen villiä huutelua seuraa, on heti selvää, että kaikki totta tosiaan eivät koulussa opi edes alkeellista kykyä kirjoittaa, saati ajatella. Leväperäisen, sallivan, läpipäästävän ajatusmallin idea on ehkä se, ettei ketään saa tuomita toista huonommaksi. Mutta mitä se lopulta tuottaa? Ulkopuolisuutta. Tunteen yhteisen ja yleisen kommunikaation syrjään jäämisestä. Jos jopa Kelan lappujen täyttämisen on ylivoimainen tehtävä, onko ihme että turvaa ja tuttuutta etsitään kaltaisten joukoista - sellaisten, jotka tottelevat silkkää suurta tunnetta ja isolla piirrettyjä kuvia? Ja eikö tällaisten kansalaisten tuottaminen ole valtava karhunpalvelus - sekä heille itselleen että meille kaikille? Tarkoitus ehkä on, että jokaiselle tulisi omasta itsestään hyvä mieli, mutta jos jää vaille oppia, se pelkästään rapauttaa. Jos peruskoulun päättänyt ei uskalla edes pyrkiä kaupankassalle siksi, ettei ymmärrä miten 20 % alennus lasketaan, ei käteen saatu peruskoulun päästötodistus suinkaan ole kasvattanut hänelle itsetuntoa, vaan osattomuuden syvän häpeän.

Mediassa koulun kuva on kahtalainen - joko

koulu on silmät kiittäen, maanisessa vimmassa uudistuva pulpetiton ja liitutauluton digijalostamo, joka kiidättää lapsemme scifitodellisuuteen, jonka heidän vanhempansa voivat vain kuvitella. Toisessa päässä median koulukuvaa on homeinen rähjäke, jossa sadistiset rehtorit kääntävät katseensa, kun holtittomat lapset huorittelevat ja hakkaavat toisensa rasismipäissään toimintakyvyttömiksi. Median kouluääripäät eivät tietenkään kerro mitään koulusta, ainoastaan mediasta itsestään. Median on luotava utooppiset ja dystooppiset ääripäät, koska musta ja valkoinen, hyvä ja paha, riita ja dramatiikka myyvät, sopu ei. Maailma on laaja ja harmaa, mutta milläs semmoista myyt.

Ääripäiden lisäksi nykymedia heittää koululle sen suurimman haasteen, ja se on suhde itseensä tietoon. Vale-, hämäys- ja usutusmedian tulvassa koulun on mentävä aivan perimmäisen äärelle: mikä on totta ja mikä valhetta. Joka päivä on aloittava uudelleen alkeista: Miten löytää luotettavan tiedon äärelle, miten tunnistaa tieto, miten oppia että sellaista tietoa on, johon on luottaminen. Että todellista tietoa on olemassa - erotuksena huhuista, mielipiteistä ja tunnepurskahduksista - se on nykyään oppisällöstä tärkein.

Sata vuotta sitten koko kansan sivistämisen haasteena oli sähkövalon puute, teiden puute, kelirikko, rospuutto, aineellinen köyhyys. Nyt haasteena on infotulva, väitteet, ehdotukset, keksityt tosiasiat, manipuloidut kuvat ja äänet, huolellisesti sommitellut salaliittoteoriat ja jokaisen kulloiseenkin mielialaan löytyvä vahvistava viesti, jota ei edes tahdota todesta erottaa. Silloin haasteet liittyivät konkreettiseen

kulkemiseen - nyt pitäisi kyetä raivaamaan sisältösälän ryteikkö ihmisten mielistä, jotta heidän luokseen pääsisi.

Keskuudessamme elää kansalaisia, joilla ei ole alkeellisintakaan käsitystä siitä, miksi jokin tieto on toista luotettavampi. Äänestäjiä, joilla ei ole keinoja erottaa manipulointiyrittystä vallinnanvapaudesta. Meidät on pidettävä yhteisen tiedon äärellä, muutoin koittaa hajaannus ja tuho.

En toivo tiedon luotettavuuteen liittyvän moniäänisyyden kasvavan (oman kuopuksen elämäntutkimustunnilla totta tosiaan kerrottiin horoskooppimerkeistä), vaikka tietenkin toivon, että tiedon tuottaja otetaan aina uudelleen puheeksi: Kuka tätä historiaa kertoo? Millä tavoin kirjallisuuden kaanonit muodostuvat? Miksi puhumme niin kuin puhumme, teemme niin kuin teemme. Tahdon, että lapseni oppivat yhteyttämisen ja symbioosin, allegorian ja antagonistin, mutta tahdon myös, että he kysyvät, miksi heidän on ne opittava. Ja toivon totisesti, että opettajien vastaus on hyvä.

●
KAARINA HAZARD ON
VAPAA KIRJOITTAJA.
TÄMÄ ON LYHENNELMÄ
PUHEENVUOROSTA,
JONKA HÄN PITI
YHTEYSOPETTAJIEN
SEMINAARISSA
LOKAKUUSSA 2017.